

SAVJETODAVNA SLUŽBA

BAŠTINJENJE PASMINE OVACA I KOZA U RH

mr. sc. Ana Grgas

Zagreb, veljača 2014.

KOZARSTVO

OVČARSTVO

BAŠTINJENE PASMINE OVACA I KOZA U RH

Izvorne i zaštićene pasmine jedinstveno su genetsko naslijeđe stvarano stotinama i tisućama godina te su kao takve u određenoj mjeri neponovljive. One pružaju sigurne uvjete za održivu proizvodnju hrane u budućnosti, a nakon tisućljetnog suživota s čovjekom i podnebljem postale su važna sastavnica genetskog i kulturološkog naslijeđa.

Naše izvorne pasmine odraz su naše tradicije i podneblja. Jedinstvene po izgledu i osobinama, ne zahtijevaju obilnu i visokovrijednu hranu, ne trebaju posebnu veterinarsku njegu, nisu osjetljive na klimatske osobitosti našeg podneblja. Uklapaju se u naslijeđen način rada i primjene te su vrijedan dio naše bogate biološke raznolikosti.

U Hrvatskoj živi 26 priznatih izvornih pasmina domaćih životinja – 4 pasmine konja, 3 pasmine magaraca, 3 pasmine goveda, 9 pasmina ovaca, 3 pasmine koza, 2 pasmine svinja, 2 pasmine peradi, 1 pasmina pčela te 7 izvornih pasmina pasa.

Prema međunarodno prihvaćenim kriterijima, pasmina čija populacija rasplodnih ženki broji između 5 i 10 tisuća traži pomno praćenje, ona između 1000 i 5000 smatra se ranjivom, dok je ona ispod 1000 jedinki kritična. Sve populacije koje broje manje grla smatraju se ugroženima i izumirućima. Prema svjetskim standardima sve su naše pasmine ugrožene ili izumiruće, što je posljedica oplemenjivanja, selekcioniranja prema određenim proizvodnim zahtjevima.

Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja te potreban broj grla određuje ministar.

Tablica: Priznate izvorne pasmine ovaca i koza u Republici Hrvatskoj

Vrsta	Pasmina	Status
ovce	Cigaja	Potencijalno ugrožena
	Creska ovca	Potencijalno ugrožena
	Dalmatinska pramenka	Nije ugrožena
	Ruda	Visoko ugrožena
	Istarska ovca	Potencijalno ugrožena
	Krčka ovca	Potencijalno ugrožena
	Lička pramenka	Potencijalno ugrožena
	Paška ovca	Nije ugrožena
	Rapska ovca	Potencijalno ugrožena

Koze	Hrvatska bijela koza	Potencijalno ugrožena
	Hrvatska šarena koza	Potencijalno ugrožena
	Istarska koza	Kritično ugrožena

OVCE

Ovčarstvo u Hrvatskoj ima stoljetnu tradiciju. Uz gospodarsku važnost, ima duboke demografske, sociološke, kulturološke, etnološke i tradicijske korijene.

Prema prvoj sustavnoj procjeni broja stoke, u Dalmaciji se 1808. godine uzgajalo 1.105.078 ovaca, što je tada, u odnosu na broj stanovnika, bilo najviše u Europi (Posavi i sur., 2002.). Ovce su na tim prostorima oduvijek ljudima osiguravale važne živežne namirnice (meso i mlijeko), a od vune i kože izrađivani su različiti odjevni predmeti. Godine 1952. ing. Davor Baković navodi kako se na području Dalmacije uzgajalo više od 700.000 ovaca na 760.000 ha pašnjaka i šuma. Nakon Domovinskog rata bilo je 452.130 grla. Broj ovaca, kao i njihova gospodarska važnost, mijenjao se tijekom povijesti uslijed brojnih čimbenika: nepovoljni ekonomski uvjeti privređivanja, nekontrolirane migracije i emigracije stanovništva, loša demografska struktura, socijalne promjene na selu, neorganizirani pristup razvitku ovčarstava, bolesti i elementarne nepogode, općenito loš status ovčarstva.

Od ukupne populacije ovaca u RH, koja 2012. g. iznosi 531.981 grlo, oko 80 %, čine hrvatske izvorne pasmine, a u Upisnik uzgojno valjanih grla upisano je 44.917 rasplodnih grla, što je znatan zaostatak za zemljama s razvijenim ovčarstvom. Najveći broj grla pod selekcijom je u Šibensko-kninskoj (7.770 grla) i u Ličko-senjskoj županiji (7.185 grla). U sedam priobalnih županija: Istarskoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Zadarskoj, Šibensko-kninskoj; Splitsko-dalmatinskoj i Dubrovačko-neretvanskoj broj uzgojno valjanih ovaca u 2012. g. je 28.144 grla, što nesumnjivo upućuje na činjenicu da je ovčarstvo na navedenim prostorima glavna stočarska grana proizvodnje. Zadarska županija vodeća je po broju ovaca, kako među priobalnim županijama, tako i u RH. (HPA: Godišnja izvješća 2012. g.)

Prema broju zastupljenosti ovaca u RH, može se zaključiti da su one upravo zahvaljujući svojoj skromnosti, otpornosti te iznimnoj pokretljivosti i živahnosti dominantne u krškim područjima (priobalje, otoci), koja

zauzimaju oko 50 % kopnenog dijela teritorija Hrvatske. Prirodna ispaša ovaca sastavni je dio sveukupnog sustava proizvodnje u tim krajevima, bez obzira na razinu intenzifikacije. Stoga je ovčarstvo grana poljoprivredne proizvodnje koja u ovim područjima ima najbolje preduvjete i koja može dati znatan doprinos gospodarskom razvoju tih područja. Osim toga, ispaša pomaže funkcioniranju pašnjačko-šumskih ekosustava i smanjuje mogućnost izbijanja šumskih požara, širenja šikare i /ili erozije tla.

DALMATINSKA PRAMENKA

Dalmatinska pramenka najbrojnija je izvorna populacija ovaca u Republici Hrvatskoj, koja se uglavnom uzgaja radi proizvodnje mesa – janjetine. Samo manji broj ovaca koristi se za proizvodnju mlijeka. Proizvodnu vrijednost te pasmine treba sagledavati i kroz činjenicu da se uzgaja na područjima otežanih uvjeta gospodarenja (planinski krški tereni, Bukovica, Dalmatinska zagora) i da je kao takva jedan od glavnih uvjeta opstanka stanovništva na tim područjima. Proizvodi dobiveni od te pasmine predstavljaju mogućnost stjecanja prava zaštite oznakama kvalitete (izvornosti, zemljopisnog podrijetla i garantiranog tradicijskog specijaliteta).

Plodnost: 1,1 veličina legla

Mliječnost: 50-100 kg mlijeka u laktaciji od 150 do 180 dana

Prirast: do 120 dana starosti oko 170 g/dan

Količina i kakvoća mesa: Klaonička iskoristivost zaklane janjadi iznosi od 45 do 52%, a kvaliteta mesa je izvrsna i predstavlja kulinarski specijalitet

Dalmatinska pramenka (foto: Ana Grgas)

PAŠKA OVCA

Paška ovca je među našim baštinjenim oblicima domaćih životinja najstavnije uzgajana pasmina, nešto manja od drugih otočnih pasmina ovaca. Uzgaja se u prvom redu radi mlijeka, ali je i janjad na posebnom mjestu. Tipična boja pasmine je bijela, iako postoje i sitnopjegavi primjerci. Rađaju se i crni primjerci, ali ih uzgajivači nerado ostavljaju za rasplod. Runo je finije nego u drugim pramenki. Ovce su prosječne tjelesne težine 30-40 kg, a ovnovi 50 i više kilograma. Visina grebena u ovaca je 57-60 cm, a u ovnova 59-63 cm. Ovce su uglavnom bez rogova dok su ovnovi uglavnom rogati iako ima i bezrogih.

Paška pasmina vrlo je otporna na klimatske krajnosti svoga područja i povoljno reagira na poboljšane uvjete ishrane. Prilagođena je trajnom životu na otvorenom.

Slobodna ispaša paške ovce (foto: Ana Grgas)

LIČKA PRAMENKA

Lička pramenka je tipična, arhaična pasmina koja je nastala u planinskim područjima Like i Gorskog kotara, pripada skupini srednje razvijenih ovaca, izražene otpornosti i prilagodljivosti. Koristi se za kombiniranu proizvodnju (proizvodnju mesa, mlijeka i vune).

Lička pramenka čvrste je građe i snažne konstitucije. Ovce su prosječne tjelesne težine 45-55 kg, a ovnovi 65-75 kg. U pravilu je nešto izraženije dužine nego visine trupa. Visina do grebena u ovaca je 62-65 cm, a u ovnova 67-72 cm. Ovnovi su rogati, ovce uglavnom šute. Tipična boja je bijela, prošarana većim i manjim crnim mrljama, ali ima i tamnih jediniki. Ovce janje do dva janjeta. Proizvodnja mlijeka u laktaciji je 120-150 litara. Janjad u dobi od 3-4 mjeseca postiže težinu 25-30 kg, kada se i kolje. Meso je odlične kakvoće, poznato pod nazivom lička janjetina.

Lička pramenka (foto:Ana Grgas)

ISTARSKA OVCA

Istarska je ovca upadljiva, estetski vrlo atraktivna, gotovo ukrasna autohtona pasmina ovaca, koja se znatno razlikuje od ostalih pasmina ovaca u Hrvatskoj. Visoke elegantne crnopjegave ovce, izrazito izbočenog nosnog hrpta i širokih jakih, nerijetko i usko uvijenih rogova već se na prvi pogled ističu. Ubraja se u skupinu ovaca kombiniranih proizvodnih svojstava meso-mlijeko, visoke kakvoće mesa i za uvjete uzgoja visokom proizvodnjom mlijeka. Tijekom laktacije od 200 dana prosječno proizvede oko 120 kg mlijeka, s tim da priličan broj grla proizvede i više od 200 kg. Također, ubraja se među najkrupnije pramenke u Hrvatskoj jer prosječna masa ovaca doseže do 70 kg, a ovnova do 100 kg. Visina grebena u ovnova je 82-88 cm, a u ovaca 76-80 cm.

Ova ovca ima skladnu građu, jaku konstituciju i naglašenu dužinu trupa. Runo pokriva gornju stranu vrata i leđa, dok su trbuh, noge i lice pokriveni kratkom dlakom. Posebno je izražen dugačak rep (koji ovčari skraćuju već kod janjadi).

Otporna je na sušna razdoblja, dobro se prihranjuje u šumi – bukovim žirom. Potreban joj je suhi zatvoreni stajski prostor.

Istarska ovca kritično je ugrožena (foto: Ana Grgas)

CRESKA OVCA

Tipična creska ovca vrlo je žilava i skromna, prilično mišićava, okretna, brza i zdrava životinja. Vrlo otporna na razdoblja oskudne ishrane i klimatske nepogode, prilagođena trajnom životu na otvorenom. Prema proizvodnim sposobnostima creska ovca spada u skupinu pasmina kombiniranih proizvodnih svojstava, ali način uzgoja creske ovce uvelike otežava mužnju zbog udaljenosti stada od naselja pa otok Cres nikad nije bio poznat po proizvodnji sira nego je cilj uvijek bio proizvodnja janjadi za meso. Plodnost je 120-150 %. Tjelesna masa janjadi od 30-45 dana iznosi 12-15 kg. Proizvodnja mlijeka iznosi 100-150 l računajući i količinu koju posiše janje. Prosječna tjelesna masa je 41,00 kg, visina grebena odraslih ovaca je 60,62 cm, dužina trupa 67,83 cm. Utvrđeno je da današnje creske ovce imaju veći tjelesni okvir i tjelesnu masu u odnosu na ranija istraživanja (prije 50 i više godina) te da su creske ovce

po tjelesnom okviru (razvijenosti) slične ličkoj pramenki i dubrovačkoj ovci – rudi, donekle i paškoj ovci i znatno su razvijenije od krčke ovce.

Creska ovca (foto: HPA)

DUBROVAČKA RUDA

Dubrovačka ruda tipična je lokalna pasmina, vezana uz Dubrovnik i njegovu povijest, odnosno uz uski pojas hrvatske obale, od poluotoka Pelješca do granice s Crnom Gorom. To je jedina hrvatska pasmina ovaca čije je temeljno svojstvo fina vuna, ali i naša najugroženija pasmina. Nakon Domovinskog rata od pasmine su preostali samo malobrojni pojedinačni primjerci koji nisu u reproduktivnoj vezi. Sredinom 2001. godine HSC u suradnji s Agronomskim fakultetom iz Zagreba pokrenuo je uz pomoć Dubrovačko-neretvanske županije projekt „Očuvanje i zaštita genotipa dubrovačke rude“. U posljednjih nekoliko godina broj grla znatno se povećao, ali problem u očuvanju pasmine i dalje predstavlja činjenica da malen broj grla uzgaja velik broj uzgajivača, odnosno 34 uzgajivača, prosječno 21 grlo po uzgajivaču.

Prosječna je tjelesna masa ovaca 30-40 kg, a ovnova 42-52 kg. Ovce su u grebenu visoke 58-62 cm, a ovnovi 62-66 cm. Plodnost ovaca je 120-150 %, a janjad u dobi od 30-45 dana postiže tjelesnu masu 12-15 kg, a u dobi 3-4 mjeseca tjelesnu masu 25-30 kg.

Visoko ugrožena dubrovačka ruda (foto: HPA)

RAPSKA OVCA

Rapska ovca je hrvatska izvorna pasmina ovaca, nastala na otoku Rabu, gdje se danas i uzgaja, a status zaštićene pasmine stekla je 2006. godine. Sitna, skladna i čvrste tjelesne građe. Glava ovaca je mala, ravnog profila i bez rogova. U ovnova je profil nosne kosti blago ispupčen i najčešće su rogati. Runo je poluzatvoreno. Ovce su najčešće bijele. Glava i noge najčešće su bijeli, s tim da se na nogama, glavi i uškama mogu pojaviti crne, smeđe ili sive pjege.

Plodnost: najčešće 1 janje u leglu, rjeđe dvojke pa je prosječna veličina legla 1,1-1,2 janjeta. Rapska ovca danas se uglavnom uzgaja radi proizvodnje mesa – janjetine, a samo manji broj ovaca koristi se za proizvodnju mlijeka, proizvede 80-120 litara mlijeka u laktaciji 150-170 dana.

Klaonička iskoristivost zaklane janjadi iznosi od 45 do 55 %, a kvaliteta mesa je izvrsna i predstavlja kulinarski specijalitet. Ova pasmina izuzetno je otporna, prilagođena klimi otoka Raba. Glavni dio obroka rapskih ovaca gotovo tijekom cijele godine predstavlja paša, a u zimskim mjesecima prihrana sijenom. Rijetko se prihranjuje koncentriranim krmivima.

Rapska ovca (foto: HPA)

KRČKA OVCA

Krčka ovca je hrvatska izvorna pasmina ovaca, nastala na otoku Krku, gdje se danas i uzgaja. Pasmına je izuzetno otporna, prilagođena klimi otoka Krka (visoke ljetne temperature često su popraćene dugotrajnom sušom, a u zimskim mjesecima burom). Krčka ovca je sitna (33 -38 kg odrasla ženska grla, 50-55 kg muška grla) čvrste konstitucije i živahnog temperamenta. Boja je najčešće bijela, rjeđe crna, siva ili smeđa. Glava ovaca je mala, ravnog profila i bez rogova. U ovnova je profil nosne kosti ispupčen i najčešće su rogati. Runo je poluzatvoreno do zatvoreno. Glava i noge najčešće su bijeli, s tim da se na nogama, glavi i uškama

mogu pojaviti crne, smeđe ili sive pjege.

Plodnost: najčešće 1 janje u leglu, rjeđe dvojke pa je prosječna veličina legla 1,1-1,2 janjeta
Mliječnost: u laktaciji od 150 do 170 dana ovce proizvedu od 90 do 120 kg mlijeka.

Količina i kakvoća mesa: Klaonička iskoristivost zaklane janjadi iznosi oko 45 %, a kvaliteta mesa je izvrsna i predstavlja kulinarski specijalitet („krčka janjetina“)

Uzgoj krčke ovce karakteriziraju izrazito ekstenzivni uvjeti, koji se očituju kroz skromne zahtjeve držanja i hranidbe. Glavni dio obroka krčkih ovaca tijekom cijele godine predstavlja paša, a u zimskim mjesecima ovcama se daje i sijeno. Rijetko se prihranjuje dodatnim, koncentriranim krmivima.

Potencijalno ugrožena krčka ovca (foto: HPA)

CIGAJA

Cigaja je jedna od najstarijih pasmina ovaca, nastala je u Maloj Aziji, odakle se proširila na Balkanski poluotok i cijelu Europu. Kod nas se uzgaja na prostoru Slavonije i Baranje, a pretpostavlja se da je na ove prostore stigla iz Rumunjske.

Cigaja je krupna pasmina čvrste tjelesne građe i snažne konstitucije. Prosječna visina grebena kod ovaca iznosi 60-76 cm, a kod ovnova 70-85 cm. Trup je srednje dužine, ali relativno uzak i pravokutnog oblika. Grudi su duboke i dosta uske. Sapi su dugačke i nedovoljno široke. Noge su visoke, jakih kostiju i čvrstih papaka tamne boje, tako da su sposobne za dugo hodanje. Glava je srednje veličine, dosta uskog čela. Ovnovi imaju ispupčen profil. Ovce su šute, a ovnovi mogu imati rogove. Uši su velike i često klempave. Glava, uši i noge crno su pigmentirani. Janjad je po rođenju sivo mišje boje. Ta se boja s vremenom gubi te s četiri mjeseca starosti janjeće runo pobijeli. Osim sive, janji se i posve crna janjad te rjeđe šarena janjad. Cigaja je pasmina kombiniranih proizvodnih osobina – za proizvodnju mesa, mlijeka i vune. Odrasle ovce teške su 50-65 kg, a ovnovi 70-100 kg, što pokazuje da se hranidbom i selekcijom mogu postići dobri rezultati. Iako cigaja u laktaciji može dati i do 120 litara mlijeka, danas se uzgaja isključivo radi proizvodnje mesa – janjetine. Plodnost je 140-180 %, a tjelesna masa janjadi u dobi 3-4 mjeseca iznosi 30-35 kg.

Cigaja (foto: HPA)

KOZE

Koze, te radoznale, inteligentne, spretne, društvene i još kojekakvim atributima obdarene životinje pripadaju među prve udomaćene biljoke. U hrvatskim predjelima koze obitavaju stoljećima i koriste čovjeku dajući mu vrlo vrijedne proizvode u obliku mesa, mlijeka, vlakna, gnoja, a ispašom u mediteranskim pašnjačko-šumskim zajednicama pridonose životu tih ekosustava i smanjuju ili eliminiraju šumske požare. U prošlom stoljeću te su životinje istodobno smatrane kravama siromaha i izvorom poslastica za visoke društvene slojeve, ali i čistačima i štetočinama. Podvojenost njihove istodobne koristi i štetnosti prati te kontroverzne, spretne i umiljate ali rogate domaće životinje od udomaćivanja do današnjih dana, a tek u novije doba podvrgavaju se temeljitim uzgajateljskim zahvatima. U tome se posebno ističu francuski i švicarski uzgajatelji. Već tisućljećima poznate su različite regionalne i lokalne pasmine koza, od patuljastih do onih s posebno finom, angora i kašmirskom dlakom. Unatoč toj poznatoj raznolikosti tek posljednjih nekoliko desetljeća

doživljavaju preobrazbe svojstava, usmjerene na intenzivnu proizvodnju, kakve su prije stotinjak godina prolazile druge vrste stoke. U toj raznolikosti gojidba koza u našim krajevima ima osobito zanimljiv usud. Prate je burni prekidi zbog administrativnih zabrana uzgoja, a zatim slijede nova razdoblja procvata populacije.

Temeljem evidencije Hrvatske poljoprivredne agencije u 2012. godini u Republici Hrvatskoj uzgaja se 65.000 rasplodnih koza, a uzgojno selekcijski rad provodi se na 8.196 grla, kod 129 uzgajivača i 6 pasmina. Hrvatske baštinjene pasmine koza: hrvatska bijela i hrvatska šarena koza (i različiti križanci s hrvatskom šarenom kozom) čine oko 75 % ukupne populacije koza, a uzgojno selekcijski rad provodi se na 680 rasplodnih grla hrvatske šarene koze, kod 11 uzgajivača i 76 grla hrvatske bijele koze, kod 2 uzgajivača,

Pri upisu novih uzgajivača u Upisnik uzgajivača uzgojno valjanih životinja, koji uzgajaju izvorne pasmine, nije uvjet da uzgajivači posjeduju grla kupljena unutar uzgojno valjane populacije za tu pasminu, već je osnovni uvjet pri upisu, uz pripadnost pasmini, pozitivno ocijenjena mogućnost provođenja planskog pripusta i stvaranja uvjeta za kontrolu proizvodnih osobina. Na taj način omogućeno je i daljnje stvaranje i širenje uzgojno valjane populacije hrvatskih baštinjenih pasmina koza (HPA: Godišnja izvješća 2012. g.)

HRVATSKA ŠARENA KOZA

Hrvatska šarena koza naša je najbrojnija pasmina koza, s oko 35.000 čistokrvnih grla (ukupna populacija), nastala na nepristupačnim terenima južno od Velebita, (Bukovica, područje Zrmanje), kao i na samim južnim obroncima Velebita (Jasenice, Starigrad, Karlobag), zatim od Bukovice prema Kninu, u nacionalnom parku Krka, u podnožju Dinare i na području Biokova. Estetski osobito atraktivna, skladne građe, prosječne visine 61,3 cm. Prosječna je težina koza 44 kg, a jaraca od 50 do 65 kg, rjeđe do 70 kg. Tijelo je (osim nogu) obraslo dugom sjajnom i gustom kostrijeti različite boje. Kostrijet u doba linjanja posve otpada pa koze izgledaju kao kratkodlake. Od jedne jedinke moglo se dobiti od 300 do 1000 grama gruboga kozjeg vlakna. Boja izrazito varira, od „divlje“ s karakterističnim prugama na glavi, preko pleća, po sredini leđa i na nogama, do jednobojno crne, riđe ili pločasto šarene, u raznim kombinacijama. Koža je pigmentirana i na opip poprilično tvrda. Glava je srednje duga i ravna, a u nekih jedinki blago ugnuta. Koze i jarci mogu

biti štiti i rogati, s tim da su češći rogati jarci. Rogovi su prosječne dužine 29 cm, uglavnom rastu unazad – poput sablji, tamni su i izbrazdani, a vrhovi kod starijih jedinki znatno su udaljeniji jedan od drugog. Uške su srednje duge i pigmentirane, najčešće crne ili crno-bijele. Za ovu pasminu karakteristična je pojava brade u oba spola, s tim da je u jaraca duža i bujnija. Na donjem dijelu vrata ponekad se nalaze resice. Noge su tanke i čvrste, a papci tvrdi i prilagođeni dugotrajnom hodanju kamenitim, krškim terenima. Vime je uglavnom pigmentirano ili pjegavo, obraslo dugom dlakom. Obično jari jedno jare, ali redovito se može i blizniti. Kasno sazrijeva, dugog je životnog vijeka i otporna je na bolesti. Izrazito je otporna na klimatske nepogode, vrlo dobro se snalazi u prirodnim uvjetima, skromna je u ishrani i uvjetima smještaja, no u povoljnim uvjetima znatno je produktivnija nego što se smatra. Danas se uzgaja na područjima Dalmatinske zagore, Bukovice, Velebita, Dinare, Kamešnice i Biokova. Napasanjem i brstom po klisurama i vrletima hrvatska šarena koza čisti teren od različitog raslinja, šiblja, šikare i makije te izravno utječe na smanjenje mogućnosti izbijanja požara.

Hrvatska šarena koza (foto: Ana Grgas)

HRVATSKA BIJELA KOZA

Hrvatska izvorna pasmina koza, koja je nastala na krševitim, škrtim i nepristupačnim terenima Velebita, Bukovice, Dinare, Kamešnice i Biokova, gdje se danas i najviše uzgaja. Točno vrijeme, mjesto i način nastanka hrvatske bijele koze nisu poznati, no smatra se da je nastala početkom 20. stoljeća. Uzgaja se radi proizvodnje mlijeka, a procjenjuje se da je ukupna veličina populacije od 4.000 do 5.000 grla.

Najčešće se uzgajala u manjim stadima (5-10 grla) radi mlijeka, uglavnom ondje gdje nije bilo uvjeta za držanje goveda. Hrvatska bijela koza prosječno je visoka 58 cm; težina koza kreće se od 35 do 45 kg, a kod jaraca od 50 do 60 kg. Posve je bijele boje, rijetko kremaste do svijetlo žućkaste. Dlaka je duža i grublja. Glava je mala, najčešće s rogovima i ušima koje strše. S donje strane glave u oba spola raste bijela brada, s tim da mužjaci imaju više kostrijeti nego ženke. Vrat je nešto duži, a kod pojedinih se jedinki s donje strane mogu vidjeti resice. Pasmına rano sazrijeva. Bijele koza dobre su majke i najčešće jare dvojke. Danas se uzgaja na području Ravnih kotara, na Biokovu, u okolici Dubrovnika i na dalmatinskim otocima, uglavnom radi mlijeka. Napasanjem i brstom na škrtim kamenjarskim površinama trajno pridonosi očuvanju staništa i sprečavanju nastanka požara.

Hrvatska bijela koza (foto: Ana Grgas)

ISTARSKA KOZA

Istarska koza službeno je registrirana i zaštićena kao autohtona pasmina u Republici Hrvatskoj rješenjem Ministarstva od 20. lipnja 2013. godine.

Kritično je ugrožena, kao i većina hrvatskih izvornih pasmina, i broji oko 100 grla. Karakterizira je snažna konstitucija, robusnija nego u drugih pasmina, bijela dlaka s mogućim sivkastim i smečkastim nijansama te mogućom pigmentacijom na vrhu njuške, s unutrašnje strane ušiju, na vimenu i iznad papaka. Visina je grebena muških grla 65-90 cm, ženskih 60-75 cm. Tjelesna je masa muških grla 70-120 kg, ženskih 55-80 kg. Rogove imaju i muška i ženska grla. Rogovi su uvrnuti unatrag i mogu biti raspona do jednoga metra. Sva grla imaju resice na vratu i bradicu, kod starijih grla bradica duga do 30 cm. Vime je skladno razvijeno i često tamno pigmentirano s unutrašnje strane, kapaciteta mliječnosti 2-6. kg na dan. Kombiniranih proizvodnih svojstava s primarnom proizvodnjom mlijeka, ali ima i velik potencijal za meso. Prosječna veličina legla je 1,50 jarića, prosječni dnevni prirast na dobroj paši je 100 gr na dan. Muška

grla imaju veću porodnu težinu i dnevne priraste za 10 do 25 % . Mišići u masi trupa iznose 56-68 %, kosti 15-19 %. Mast se kreće od 4 % u trupu mladih grla do 18 % kod odraslih.

Istarska koza je izrazito otporna, prilagodljiva, dugog životnog vijeka, skromnih potreba u hrani i smještaju.

Istarska koza (foto: Ana Grgas)

Očuvanje, zaštita i valorizacija uzgoja autohtonih pasmina Republike Hrvatske strateški su bitni iz više razloga: autohtone pasmine dio su našeg nacionalnog identiteta te su kroz povijest omogućile opstanak našeg naroda osiguravajući mu životne potrebe. Tako su omogućile stvaranje karakterističnih oblika kulture teritorija, a i same po sebi predstavljaju kulturnu baštinu. Nestankom ovih pasmina nepovratno bi se izgubilo bogatstvo življenja, kulinarsko bogatstvo povezano s njihovim uzgojem te bogatstvo kulturne tradicije.

www.savjetodavna.hr

ISBN 978-953-6763-43-6